

Organizațiile Platformei Naționale a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic dezaprobă tendințele de limitare nejustificată a dreptului de a iniția și desfășura un referendum legislativ

14 martie 2018

Noi, organizațiile din Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, semnatare ale Declarației suntem profund dezamăgite și îngrijorate de tendințele tot mai pronunțate, de limitare nejustificată a dreptului cetățenilor Republicii Moldova de a iniția și desfășura un referendum legislativ. Considerăm că această limitare nu este prevăzută în lege și nu este necesară într-o societate democratică.

Actuala legislație națională a Moldovei prevede dreptul cetățenilor de a iniția referendumuri republicane și constituționale. Potrivit art. 155 Cod Electoral, referendumul republican poate fi inițiat, inter-alia¹, de un număr de cel puțin 200,000 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot. În cazul referendumului constituțional, se aplică prevederile articolului 141 alin.(1) lit. a) din Constituție. Potrivit acestui articol cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi, iar în fiecare din ele trebuie să fie înregistrate cel puțin 20,000 de semnături în sprijinul acestei inițiative. Astfel, constatând existența la moment, a cel puțin 36 de unități administrative teritoriale de nivelul al doilea², pentru inițierea modificării Constituției sunt necesare semnături de la minim 20 mii * 18 unități administrative teritoriale de nivelul al doilea, ceea ce constituie minim 360,000 semnături, cu mult peste limita de 200,000 semnături.

Putem deduce că prin introducerea unor numere minime diferite de semnături ce necesită a fi colectate pentru promovarea unei inițiative legislative ordinare sau de modificare a Constituției, legiuitorul a urmărit să garanteze dreptul cetățenilor de a iniția diferite tipuri de referendumuri republicane și de a asigura exercitarea directă a suveranității.

La 27 iulie 2017 Curtea Constituțională a Republicii Moldova [a declarat neconstituționale](#) prevederile actualului (după republicare numerotarea articolelor a fost modificată) alin.2 a art.155 Cod Electoral care oferea inter alia Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și 200,000 cetățeni cu drept de vot să inițieze orice tip de referendum.

La 12 ianuarie 2018 Comisia Electorală Centrală (CEC) [a respins cererea de înregistrare](#) a unui grup de inițiativă care intenționa să inițieze un referendum republican legislativ pentru abrogarea modificărilor și completărilor adoptate prin Legea nr.154/2017, care a fost introdus sistemul electoral mixt de alegere a deputaților în Parlament. Comisia și-a motivat decizia prin invocarea formală a curenților procesuale

¹ Pe lângă cetățenii cu drept de vot referendumul republican putea fi inițiat de un număr de cel puțin o treime din deputații în Parlament, Președintele Republicii Moldova și Guvern. Potrivit alin.2 articolul 155 Cod Electoral subiecții menționați puteau iniția orice tip de referendum.

² Potrivit prevederilor Legii nr.764 din 27 decembrie 2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova cele 36 unități administrative de nivelul al doilea sunt reprezentate de 32 raioane, municipiile Chișinău și Bălți, precum și două unități administrative teritoriale cu statut special (UTA Găgăuzia și regiunea transnistreană).

admise de membrii grupului, deși acestea [au fost calificate drept insuficiente](#) de anumite organizații ale societății civile, pentru respingere. Mai grav, prin această hotărâre Comisia a pus la îndoială dreptul cetățenilor de a iniția referendumuri legislative: "nu este clar dacă poate fi organizat un referendum legislativ care nu se referă la aprobarea legilor constituționale adoptate de Parlament, după cum se dispune la art.157 alin.(1) lit.b) din Codul electoral, or acest articol, care stabilește exhaustiv problemele ce pot fi supuse referendumului republican, nu prevede posibilitatea organizării unui referendum legislativ, altul decât cu privire la aprobarea legilor adoptate de Parlament, sau se prezumă că "alte probleme importante ale societății și statului" prevăzute la art.157 alin. (1) lit.d) încorporează atât referendumul consultativ, cât și cel legislativ."

La 15 februarie 2018 Ministerul Justiției al Republicii Moldova a inițiat consultarea publică de dezbatere publică [a unui proiect de lege](#) prin care se urmărește modificarea Codului Electoral prin acordarea Parlamentului a dreptului exclusiv de inițiere a referendumului republican legislativ. În context, mai multe organizații ale societății civile au emis opinii la acest proiect de lege³ și-au manifestat "dezacordul față de modificările propuse în proiectul Legii consultat. Poporul Republicii Moldova în calitate de unic deținător suveran al puterii nu poate fi privat de dreptul de a iniția orice tip de referendum. Mai mult, suntem nevoiți să **constatăm anumite blocaje artificiale, care nu sunt necesare într-o societate democratică și care par să fie niște obstacole pe viitor pentru a suprima intențiile de exercitare a democrației directe de către popor.**"

La 7 martie 2018, contrar legislației în vigoare⁴, Comisia Juridică a Parlamentului Republicii Moldova a examinat solicitarea CEC de interpretare oficială a Codului Electorale și a emis un aviz consultativ, chiar dacă Comisia a solicitat interpretarea oficială. Potrivit avizului consultativ nr.CJ-10/74 din 7 martie 2018, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului și unica autoritate legislativă a statului, abilitată cu dreptul de a decide asupra sistemului electoral, dreptul cetățenilor de a decurge la referendum legislativ nefiind reglementat de Constituție.

La 12 martie 2018 Comisia Electorală Centrală [a respins o nouă cerere](#) a grupului de inițiativă de organizare a unui referendum republican legislativ de adoptare a legii cu privire la sistemul electoral, care stabilește că alegerile Parlamentului se efectuează în baza unui sistem de vot proporțional. Deși cadrul normativ nu a suferit nici o modificare, CEC și-a motivat refuzul de a înregistra cererea invocând practica (n.a. - existentă) jurisdicției constituționale în materie de inițiere a referendumului republican legislativ, în lipsa normelor de tehnică legislativă cu referire la inițierea referendumului de către cetățeni, precum și prin prisma reglementărilor internaționale de a nu modifica sistemul electoral decât cel puțin cu un an înainte de alegerile ordinare..."

În concluzie,

³ [Opinie Promo-LEX asupra proiectului Legii pentru modificarea și completarea Codului electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997 elaborat de către Ministerul Justiției](#)

[Opinia Asociației Comunitatea "WatchDog.md" asupra proiectului Legii pentru modificarea și completarea Codului Electoral, autor Ministerul Justiției](#)

⁴ În conformitate cu prevederile alin.2 articolul 72 din Legea nr.100 din 22 decembrie 2017, interpretarea oficială a legilor se realizează exclusiv de către Parlament prin adoptarea legilor de interpretare.

Reamintind că referendumul constituie un instrument al democrației directe, prin intermediul căruia cetățenii își pot exprima opinia asupra problemelor de interes național;

Atenționând asupra unor acțiuni vizibil consecvente din partea unui șir de autorități publice ce urmăresc limitarea exercitării drepturilor constituționale ale cetățenilor în Republica Moldova;

Regretând faptul că Curtea Constituțională a R.M. în cadrul examinării unei situații specifice particulare, a extins nejustificat aria de examinare și a declarat în totalitate și nu în parte neconstituțională o normă ce garantează dreptul cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;

Regretând faptul că urmare a hotărârii Curții Constituționale, un șir de autorități publice cum sunt Comisia Electorală Centrală, Ministerul Justiției și Comisia Juridică Numiri și Imunități a Parlamentului s-au antrenat sub diferite forme, în limitarea dreptului cetățenilor de a iniția orice tip referendum;

Considerând că prerogativa Parlamentului de a declara prin hotărâre toate propunerile de inițiere a referendumului este una excesivă și poate servi drept instrument nejustificat și unul exclusiv de oportunitate politică pentru blocarea inițiativelor populare;

Insistând asupra faptului că democrația participativă contează și în adoptarea deciziilor prevalează buna credință a instituțiilor publice și a actorilor politici, iar acest lucru va fi asigurat fapt ce va constitui factorul decisiv în evoluția dreptului și a jurisprudenței în Republica Moldova;

Organizațiile Platformei Naționale a FSC PaE, **SOLICITĂ**:

Autorităților publice, partidelor politice parlamentare și extra-parlamentare, organizațiilor societății civile ce promovează democrația și supremația drepturilor omului, altor actori politici și apolitici naționali relevanți:

- Renunțarea la inițiativele de limitare a dreptului cetățenilor de a-și exercita suveranitatea în mod direct, prin inițierea oricărui tip de referendum;
- Inițierea unui dialog veritabil și constructiv cu promotorii și oponenții ideilor de limitare a dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;
- Solicitarea avizului Comisiei de la Veneția pe subiectul limitării dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;
- Recunoașterea, susținerea și promovarea tuturor solicitărilor legale inițiate la nivel național pentru blocarea inițiativelor de limitare a dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum;
- Modificarea legislației pentru a garanta o siguranță legală a dreptului cetățenilor de a iniția orice tip de referendum și corespunzător obligației autorităților publice de a aloca resursele financiare necesare consultării voinței poporului.

Partenerilor internaționali ai Republicii Moldova:

- Monitorizarea continuă a situației privind intenția autorităților Republicii Moldova de a limita nejustificat dreptului cetățenilor Republicii Moldova de a iniția orice tip de referendum dar și de a-și expune liber opinia asupra unor problem de interes național în cadrul unui exercițiu democratic;
- Insistarea asupra consultării opiniei Comisiei de la Veneția a proiectelor de lege ce vizează dreptul cetățenilor Republicii Moldova de a iniția orice tip de referendum.